

אדם קם בבוקר ומגלה שעשו מינו פסיכי

סיכסוך פגוט בין שכנים או קרובי משפחה עלול להסתיים בוימון לבדיקה פסיכיאטרית, או אפילו באישפוז כפוי בבית חולים לחולי נפש • באחרונה החליט שר הבריאות, בצעד נדיר, לשלול את רשיונו של אחד הפסיכיאטרים הבכירים בישראל. ההחלטה אמנם לא מומשה, עקב עירעור לבג"צ, אך פרטי הפרשה מעידים על ליקויים חמורים במערכת האיבחון הפסיכיאטרי: אנשים בריאים לחלוטין יכולים לקבל חוות דעת שהם בלתי שפויים • האגודה לזכויות האזרח: „אסור שהסמכות לאישפוז כפוי תישאר רק בידי פסיכיאטרים מחוזיים”

■ מאת רחל סופר

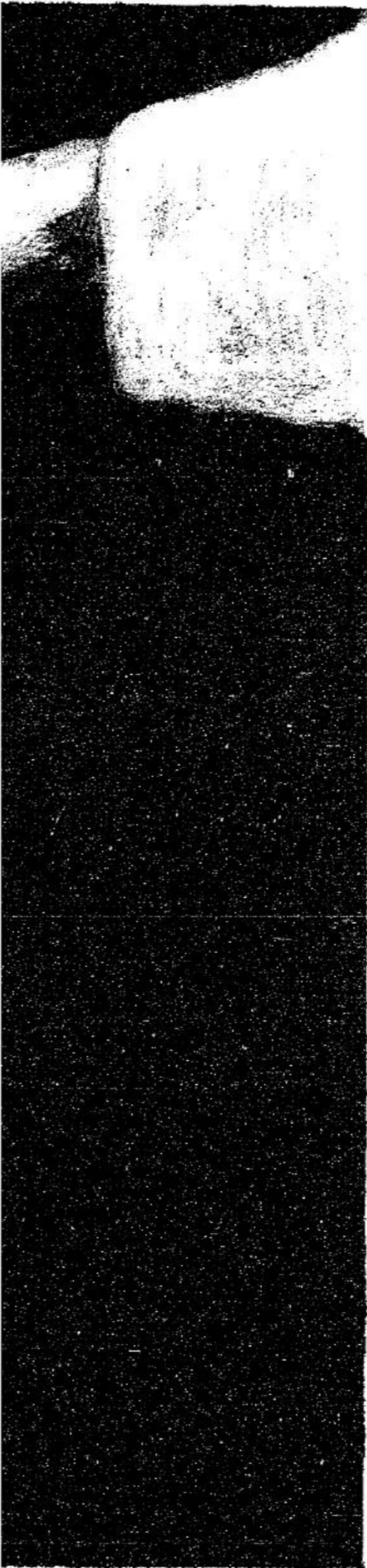
ביום שישי, 2 ביוני 1972, טיים מ.ה. את עבודתו וחזר לביתו שבקריית־אונג. הוא השתרע על הספה והחל לקרוא עיתון, אך מנגחתי סוף־השבוע שלו לא ארכה זמן רב. שני גברתנים כנגדיים אדווחיים, שצילצלו בפעמון, קסעו אותה והסבירו למ.ה. כי עליו לבוא עימם „לשיחה עם רופא”.

השניים הכניסו אותו למונית והובילו אותו לבית החולים לחולי נפש בבתי־ים, שם הסתבר לו כי הפסיכיאטר המחוזי, אותו לא ראה מעולם, הוציא נגרו צו אישפוז. ללא כל בדיקה, נכלא מ.ה. בין כותלי בית־החולים ואישפו שם למשך כחמישה חודשים. לאחר שחזרו, פנה לבית המשפט, וזה קבע כי הפסיכיאטר התרשל במילוי תפקידו. רשלנותו, קבעו השופטים, התבטאה בהתנסות על נתונים מפי השמועה, מבלי שטרם לברר את אמיתותם מבלי ראשון. השופטים הויבו את הפסיכיאטר לשלם למ.ה. פיצויים בסך 20 אלף לירות.

הסיפור הזה אירע אמנם לפני כ־25 שנה, אולם למרבה הצער הוא לא איבד מהאקטואליות שלו. התופעה של אנשים המאושפזים בבתי־חולים פסיכיאטריים בכפייה, ומבלי שתהיה לאישפוז הצדקה רפואית, עדיין קיימת. עליפי נתונים שפורסמו לא מכבר, עולה כי כ־750 בני־אדם, בעשירית מכלל השוהים במוסדות לחולי נפש בישראל, אישפוז בניגוד לרצונם בהוראת הפסיכיאטר המחוזי.

על־פי עדויות שונות של חולים, אקט האישפוז הכפוי הוא טראומטי. גם אם אינך חולה נפש, לא בטוח שתישאר שפו לאורך שתעבוד את האירוע. שני אחים סיעודיים – או שלושה, תלוי בחומרת האבחנה – דופקים על דלת ביתו של החולה, ככל שעה משעות היום. „באנו ממשרד הבריאות”, הם אומרים, „אנחנו מבקשים שתהלווה אלינו לבדיקה”. בחוץ ממתינה מונית או רכב שירות של בית החולים. אם זה נעשה בשעות היום, אז כל השכנים, הילדים, כן־הוגו וסתם אנשים כרוחב רואים אותך יוצא מהבית ומובל לבדיקה פסיכיאטרית.

אם אינך מסכים להתלוות אליהם מרצון, יקחו אותך כוח. גם אם אתה בריא, את

איוה: ניקי אסא

קם בבוקר ומגלה שעשו ממנו פסיכי? סיפורו של האורח ד"ר מ, שנלקח לבדיקה כפויה, ויעזע את המדינה. באחד הערכים, לפני כשנה, ישב מ' לתומו בבית, כשלפתע התפרצו שני בידונים וגדרו אותו בכוח לבדיקה פסיכיאטרית. למרות שהיה בריא לחלוטין.

הפרשה המצמררת הולה אף היא כריב ומכניחה מדובר כנס. ד', המנהלת גלדיה לאמנות כיפו, הסתכסכה קשות עם שכניה. למולה הרע, אחד השכנים שאיתם הסתכסכה הא שטרם בעבר, שהבטיח לה כי „יודג לאשפו אותה בבית־חולים לחולי נפש”.

ד' לא התייחסה לאימוי ברצינות יתרה, עד שבאזור הימים התקשרה אליה הפסיכיאטרית מתחנה לבריאות הנפש בחולון. ההתקשרתי לזמן ארוך לבדיקה פסיכיאטרית”, אמרה הרופאה. ד' לא איברה את העשתונות הסבירה לרופאת על הסכסוך שלה עם שכניה.

בעקבות השיחה החליטה הרופאה לא לזמן את ד' לבדיקה ד'. פנתה לעורך־דינה, שהגיש תלונה נגד תשטרם לשעבר במחלקה לחקירות ביטחים. התלונה נגוח נמצאת עדיין בבדיקה. בינתיים מתקשה ד' להתאושש מהטראומה שעברה. זו הווייה משפילה, היא אומרת, „אדם

אם התברר שהוא בריא, לעיתים היה נזקק לטיפול פסיכולוגי רק בגלל הטראומה. כיום, לפני שהפסיכיאטר המחזי חתם על צו אישפוז, מובא האדם לבדיקה בפני פסיכיאטר בקופת החולים הסמוכה לביתו. במהלך הבדיקה מסבירים לו מדוע הוזמן לבדיקה וניתנת לו הא פשרות להגיב. רק אם הפסיכיאטר מתרשם כי האדם היושב מולו חולה וזקוק לעזרה נפשית, הוא כותב זאת בחוות־דעת ממומקת, והפסיכיאטר המ־חזי מוציא צו אישפוז כפוי.

ד"ר יעקב מרגולין, פסיכיאטר מחזי לאזור תל־אביב, מסביר כי לתת ליד הבנינים שבו מובא האי דם לבדיקה בקופת־החולים הסמוכה לביתו יש חשיבות רבה. האדם יכול להתארגן, להתקשר לעורך־דינו ולהר דיע למשפחתו. אם הוא בריא, הסיכויים שיגיע לבית־חולים פסיכיאטרי נמוכים מאוד, אם לא אפס יים.

החוק החדש קבע גם כי פסיכיאטר מחזי אינו רשאי לעבוד בעבודות נוספות. לפני חקיקת החוק, הפסיכי אטרים המהווים תפקידו גם כמנהלי בת־חולים פסיכיאטריים במישה מל"א, אה, עובדה שהתיייה ספק באשר ליכולתם לברוק בר־צינות כל צו אישפוז לפני שדם חותמים עליו.

למרות החוק החדש הטיגיו בגישה בשנים הא־חרונות, תפקיד הפסיכיאטר המחזי הוא עדיין תפקיד בעל כוח רב. אולי רב מדי. רק לאחרונה קיבלה האגודה לזכויות האזרח לטיפולה תלונה של אודה, שלטענתו הפסיכיאטר קבע כי הוא מעורער בנפשו בגלל שרצה למכור את ביתו.

לדברי עו"ד רן יקיר, היועץ המשפטי של האי גודה, הסמכות לאישפוז כפוי לא צריכה להיות בידי הפסיכיאטר המחזי אלא בידי בתי־המשפט. „החלטה על אישפוז כפוי היא לא רק החלטה רפרי אית אלא מערכת מערכת של שיקולים נוספים, בהם שיקולים משפטיים ומוסריים. לכן, החליך התקין, שגם ישמור בצורה הטובה ביותר על הזי כיות של המועמד לאישפוז, הוא הליך משפטי שבו אדם יכול להתנגד כראוי”.

בינתיים יכולים החולים להתנחם בעובדה, שבעתיד מתכוון משרד הבריאות ליצור מערכת בקרה שבמסגרתה יבוצעו ביקורות פתע בבתי החולים הפסיכיאטריים.

אקט האישפוז הכפוי הוא טראומטי: שני אהים מגיעים לביתך ודורשים שתתלווה אליהם. אם זה נעשה בשעות היום – כל השכנים רואים אותך מובל לבדיקה פסיכיאטרית. גם אם אתה בריא, את הסיטיגמה של חולה נפש לא תוכל להסיר